

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

XXXIV. Ioan. Trithe. Ab. Spanhemen. Germano De Ganay viro doctiſſ.
salutem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

Vae autem Priori nostro tam bene
erit progressus, ad quam introitus
noluerit, ego clementissimi principis
non fauere. Amator est enim omnium
semper munificus, cuius virtute
timorem qui dixit: *Nihil condilum*
quousq; temerarios aut pernitentissimos
um tempore deliberemus. Omnia enim
ortitudine superari nequeunt, tempore

utare

m.

ime dixit:

a.

unturq;

ndit.

na.

quis ego vt contradicam? aut quare
sum ipse, Dominus Iesus nomine de non
que peccatis, & amore regni celestis,
orem sponte dimittere, sed extor-
i. Iniurias & contumelias non mitti-
m in eius retorquere caput, malis
ascitare vindictam. Est Deus in con-
abito vindicabit. Omnia enim in hoc

m.

re.

nitati cōparatum omne tempus breue
urum, & propterea cū alteri operetur
Chrysofomus? *Quisquid a quibusdā
vriū, aut stantia in nobis delicta non facit*
& tranquillitate, vt ita dixerim, philo-
scripaturarū, q̄ omnibus est notū quare
tū profecerim iā primū experientia
iā venit hora tentationis, que necessa-
uta euaserim, qui tot annis dicitur
nō vulgariū neq; impressorū ratiōe
lamo, cū maxima diligentia de quibus
aui, quibus legēdis & studiose
ous exposulat declarandū. Delecta
citur. Si ergo in tātis aduersitatibus
quidē promptus est, caro aīte infirma
ce rogo, quaten⁹ mihi tuis orationibus
lulo interpellas, vt tuis mihi precib⁹
algeat veniā, & suam me faciat de qua
ū ad me vocauit Neometim, si quid
is Augusti Anno Christiano M.D.V.
XXXIII. GEB.

GERMANVS DE GANAY, CLARISSIMO VIRO IOANNI TRITHEMIO
abbati Spanhemensi, nostrae tempestatis splendori, Salutem.

NON potest abscondi, dignissime vir, solare iubar, cum nostrum percurrit hemisphae-
rium, neq; humanis subtrahi obtutibus, sed fulgidissima suae lucis spicula, in omnium
diffundit oculos, eosq; rapit in suae claritatis admirationem. Ita quoque lucidissimus tuae
doctrinae fulgor haud quaquam delitescere potest, sed in omnes quantoliber locorum in-
terstitio semotos sui luminis emittit radium. Hinc apud externos tuum nomen habetur ce-
lebratissimum, mirisq; effertur praconijs, qui singularis doctrinae tuae fama exciti, nihil ar-
dentius optant, q̄ insignis scientiae tuae radio illustrari. Et ipse quoq; tuae humanitatis fi-
ducia fretus, has ad te literas dare non sum veritus, quibus & tuae dignitati congratularer, &
meum tibi desiderium explicarem. Incidit in manus meas epistola à te profecta ad quendam
Ioanem Steinenmoelen, quem in ipso salutationis exordio, post tui nominis expressionē,
virum desideriorum in sacris nuncupas. Ea sane raram & admirabilem continet philoso-
phiam, tum de numeris, tum de elementis, adeo tamen aenigmatib⁹ obuclatam, & archa-
nis obstrusam verbis, vt eius nullo modo mihi peruia sit intelligentia, meiq; longe excedat
animi captum. Si itaque apud te aliqua illius esset interpretatio, quam mihi communica-
re non abnuces, nihil ipse libentius legere velim. Coniectat enim animus dignā ad modū
& altam verbis illis subesse sententiam, & ex tua itidem officina alia prodijisse opera, quae
20 consuetum excedat philosophandi modum, & secretam contineant sacratamq; scienti-
am. Illa si tuo praesidio assequer, Attalici opibus & diuitijs Creesi optabiliora contin-
gerent. Quae mihi obsecro tui nominis cultori obseruantissimo impartiri non recuses. Car-
olus noster Bouillus, qui superioribus annis cum per Germaniam iter ageret, tuam excel-
lentiam inuisere venit, frequentem tui apud me fecit mentionem, meq; totum, vt verum
fatear, adegit tuarum virtutum obseruatorem admiratoremque fieri. Demum harum la-
tor tuae praestantiae notus & amicus magister Narciscus, maiora animi nostri vota, quae bre-
uib⁹ literis haud facile complecti possem, latius explanabit. Vale nostri seculi decus & v-
nicum doctrinae specimen. Ex Parisio 3. Calend. Augusti. anno M.D.V.

30

IOAN. TRITHE. AB. SPANHEMEN. GERMANO DE
Ganay viro doctiss. salutem.

VENIT ad nos Neometim * orator tuus magister Narciscus quinta decima die mensis * Spiram.
Augusti literas perferens tuas, simul & grata munuscula, quem detinui mus apud nos
diebus ferme duodecim, ne frustra tantum iter assumpsisse videretur. Magna sunt enim
quae per eum nobis significasti, nec erat nostrae facultatis illi sine matura deliberatione da-
re responsum. Mentem tuam eius relatione ad plenum intelleximus, & quantum nobis
iam licuit, operā dedimus, vt tuo te non frustratum desiderio intelligeres. In omnib. autē
40 tibi satisfacere hac vice potuimus minime, propterea q̄ à prima die mensis Aprilis hui⁹ an-
ni in nostro nō fuerimus monasterio, cuius rei causas tibi referendas ipsi Narcisco ad per-
fectū commisimus. Ad intelligentiam epistolae nostrae q̄ Ioanni Steinenmoel anno priore
scripsimus, Narcisco introitu dedimus aliqualem, à quo rerū intelliges fundamentum ar-
chanarum, quarū cognitione laboras: Ad vnitatē reducēdus omnino est ternarius, si mēs
harum rerū velit intellectum cōsequi perfectum. Vnarius enim nō est numerus, & ex ipso
numerus omnis confurgit. Reiciatur binarius, & ternarius ad vnitatem conuertibilis erit.
Verum o Germane, vt Hermes inquit, sine mēdacio certum, & vnitatis cognatione verif-
simū. Non omnium capax Narciscus. Quod est superius est sicut q̄ est inferius, & quod est
inferius, est sicut quod est superius, quia solis vnitatibus constat omnis numerus, & ad per-
50 pettanda miracula vnus rei multa. Nonne res omnes ab vna re fluunt bonitate vnus, &
quicquid vnitati coniungitur, non potest esse diuersum, sed fructificat simplicitate & a-
pratione vnus. Quid ex vnitate nascitur? Nonne ternarius? Accipe. Vnarius est simplex,
binarius compositus, ternarius vero ad vnitatis reducitur simplicitatem. Non sum
Trithemius mentis triplicis, sed in vna mente numero gaudens ternario, qui vere parit
mirabilem factum. Pater eius sol, mater vero luna. Portauit semen in vtero ventus, terra
nutriuit. Pater omnis perfectionis totius mundi hic est. Virtus eius integra & immensa. Si
versum fuerit in terrā, separabis terram ab igne, spissum à subtili, & ternarius iam sibi red-
ditus cū ingenio & suauitate magna à terra conscendet in coelum, iterumque virtute &

Philosophi-
ca quaedam
de numeris.

Trithem

Opera
Historia

pulchritudine decoratus reuertetur ad terram. & recipit vim superiorem & inferiorem, & ritq; iam potens & gloriosus in claritate vnitatis, omnem aptus producere numerum, & fugiet omnis obsecuitas. Vnum est principium purum, binarius ab vnitate recedens componitur, quia impossibile est duo esse principia. Solus ergo ternarius, sacratu, virtuosus, & potens, binario superato in suum principium non natura, sed similitudinis participatione reuertitur, in quo sine contradictione omnia mysteria intelligit mens archani pulchre ordinati. Hæc est totius fortitudinis pulcherrima virtus, quæ vincit omnia mundana, & penetrat solidum corpus omne, tingens vnumquodque pulchritudine optabili, sicuti Alchimici quidem promittunt in corporibus compositis, sed errant, falluntur, & decipiunt omnes, à quibus libenter fuerint auditi. Volunt imitari naturam, & facere

Alchimista vnum vnitate.

Iohannis.

partes quod solius est vniuersalis, cum radicem virtutis naturæ non intelligant. Non acci-
quiescas insipientissimis Alchimistis, quoniam fatui sunt & sine arum discipuli, hostes
natura, & cœlestium contemptores, sine quorum intelligibili cognatione nihil est Al-
chimia. Sed qui terrena non intelligit, sicut dominus noster Iesus Christus dixerat, cœle-
stia quomodo inueniet? Nostra philosophia cœlestis est, non terrena, vt summum il-
lud principium quod Deum nuncupamus mentis intuitu per fidem & cognitionem
fideliter aspiciamus, Patrem & filium, & Spiritum sanctum, vnum principium, vnum
Deum, vnumque summum bonum in Trinitate personarum sempiternum existentem
veraciter credentes, pure cognoscentes, & cum feruentissimi amoris & seruitutis cultu
semper adorantes, à quo sunt omnia quæ vspiam esse possunt. Ad hunc nisi mens anima-
ta consurgat, nihil eorum quæ sunt pulchra intelliget, sed in sua ignorantia rabeſcet. Non
est vulgaris, o Germane, iste ascensus, neque eorum imitatione sufficiens, qui vna dunta-
xat ala sursum feruntur, sed omnino paucissimis familiaris, illis videlicet, qui semet in vni-
tatem non temere reducerunt. Multi quidem conantur, sed non omnium est in mente
ternarius. Nonne suspecturi cœlum necessario primum caput eleuamus, reducimisque
postea quam suspeximus. Solis licet oculis intueri solem. Aures non vident. Vtigitur con-
scendat animus, non auris fiat, sed oculus & cor, fiatque ex ternario vnitas participa-
tione bonitatis ad principium, quia vnum est bonum omnipotens, non duo neque plu-
ra. Nisi enim fiat vnitas, non fiet similitudinis in mente coniunctio, neque boni parti-
cipatio, & sine his nulla transcensio: nisi autem hæc præcedant, neque superiorum intel-
ligentiam, neque inferiorum propriam consequi poterit operationem. Res autem
tam vniuersales quam singulares necessario, & rerum conditiones quædam sunt mani-
festa, quædam manifestiores, & quædam manifestissima. Et alia quidem sunt occul-
ta, alia occultiores, alia occultissima, tam sensui quam rationi. Quam diuersitatem
operatur ipsarum rerum natura. Hinc fit, quod quidam homines cæteris euadent sa-
pientiores. Magis autem sapiens dicitur, qui minus perceptibilia percipit. Numerus
ordine constat & mensura. Ordo quoque sine numero & mensura esse non potest. Men-
sura autem & numero constat & ordine. Vnitas hic & ternarius binarium non ad-
mittunt, sed omnem exuti multitudinem innata sibi puritate simplicissima in primo
consistunt. Hæc ad superos via, o Germane, per quam antiqui sapientes intelligibi-
liter profecti rationis ductu plurima perceperunt, quæ vltra humanam comprehensio-
nem à nostris nunc reputantur sapientibus. Vis audire plenius. Studium generat co-
gnitionem, cognitio autem parit amorem, amor similitudinem, similitudo commu-
nionem, communio virtutem, virtus dignitatem, dignitas potentiam, & potentia facit
miraculum. Hoc iter vnicum ad finem magicarum perfectionum tam diuinarum
quam naturalium, à quibus arcetur & confunditur procul omne superstitiosum, prasti-
giosum atque diabolicum. Enimvero nihil aliud per magiam intelligi volumus quam
sapientiam, physicarum scilicet & metaphysicarum intelligentiam rerum, quæ diuinarum
& naturalium virtutum scientia constat. Harmoniam cœlestem non materialem, sed
spiritualem consonantiam nobis suspiciendam scias oportet, vbi numerus, ordo & men-
sura per ternarium in vnitatem conueniunt, ad quam consonantiam inferiora no-
stra omnia sunt conformanda. Fatuum est harmoniam arbitrari cœlestem, stella-
rum consonantium motu causante auribus perceptibilem formare sonum. Est autem
harmonia cœlestis, numero, ordine, & mensura distributionum corporum inuio-
labilis consonantia. Sed hanc supergredi necesse est, vt ternario pareatur ascensus ad
eam quæ supercœlestis est harmoniam, vbi nihil materiale sed spiritualia sunt omnia. Inde
menti assumenda similitudo vnde venit. Stellaris enim harmonia mentem nec dedit nec
influit. Quidam philocryphus dicebat sic: Quicumque conditionem cœlestis harmoniæ
notam

Magia quid

Astra nullū imperium habent in mentem.

MILIARES

capit vim superiorem & inferiorem. ...
nem apus producere numerum de
m, binarius ab unitate recedens con
ergo ternarius, sacratus, virtuosus, de
natura, sed similitudinis participatio
yferia intelligit mens archana pulch
a virtus, quae vincit omnia mem
um quodque pulchritudine operati
compositis, sed errant, falluntur, de
Volunt mirari naturam, & fice
tutis naturae non intelligant. Non
tati sunt & sine arum discipuli, hosti
m intelligibili cognitione nihil est
us noster Iesus Christus dixerat, quod
estis est, non terrena, vt sumuntur
is intuitu per fidem & cognitionem
in sanctum, vnum principium, vnum
personarum sempiternum cultum
eruentissimi amoris & caritatis coe
te possunt. Ad hunc nisi mensuram
er, sed in sua ignorantia abest. Non
imitatione sufficiens, qui vna dicitur
miliaris, illis videlicet, qui semet in
natur, sed non omnium est in mente
imum caput eleuamus, redicimusque
olem. Aures non vident. Vt igitur
r, sicut ex ternario vnitatis particip
um omnipotens, non duo neque
mente coniunctio, neque boni p
e praecedant, neque superentur
i poterit operationem. Res autem
rum condiciones quadam sunt mus
sissima. Et alia quidem sunt ocul
quam rationi. Quam diuersitatem
quidam homines ceteris eorum
us perceptibilia percipit. Numerus
mero & mensura esse non potest. Me
hic & ternarius binarius non ad
sibi puritate simplicissima in primo
er quam antiqui sapientes intelligeb
que vltra humanam comprehendeb
s audire plenius. Studium generat co
similitudinem, similitudo commo
d, dignitas potentiam, & potentia
arum perfectionum tam diuina
procul omne superstitiosum, pra
per magiam intelligi volumus quam
intelligentiam rerum, quae diuina
niam coelestem non materialen, sed
oportet, vbi numerus, ordo & me
quam consonantiam inferiora
moniam arbitrari coelestem, ab
tibilem formare sonum. Est aut
ara distributionum corporum inu
e est, vt ternario pareatur alacritas
eriale sed spiritualia sunt omnia. In
nim harmonia mentem nec delectat
que conditionem coelestis harmonia
notam

notam haberet, tam praeterita quam futura cognosceret. Quis autem mihi dabitur ex mil
libus vnus, qui harmoniam hanc intelligat coelestem? Ad supercelestem mens nata est,
cuius similitudine viuut. Altra nihil intelligunt, nec sentiunt quidem, vnde nec sapien
tiam menti nostrae conferunt, nec aliquid in nos dominum habent, qui spiritu ambu
lamus, confrentes Dominum Iesum Christum omnia in sua potestate habentem, ad cui
us nos similitudinem pro viribus fideliter oportet conformare. Ipsa est enim sapientia
Dei patris, ipse est fons & origo scientiae, ipse est animi centrum, per quem facta sunt omnia,
Abeant homines temerarii, homines vani, & mendaces astrologi, deceptores mentium,
& friuola garrientes. Nihil enim ad mentem immortalem, nihil ad scientiam naturalem,
nihil facit ad sapientiam supercelestem stellarum dispositio, sed corpus in corpus duntaxat
10 suum habet imperium. Mens est libera, nec stellis subiicitur, nec earum influentias concipit,
nec motum sequitur, sed supercelesti principio, a quo & facta est & secundatur, tantu
communicat. Caetera quae tibi ad inquisitiones tuas respondenda fuerant, o Germane, sa
cratiore inclusimus scrinio, tibi soli per Narciscum exhibenda, cui & clauem tibi afferen
dum non satis scienti commisimus, ne scrinium archanis plenum sine vtilitate possideres.
Venire autem ad te personaliter hac vice nequiuimus, quoniam aliorum vocati sumus.
Disces tamen ex Narcisco mentem nostram plenius, quomodo & quando nobis ad te veni
endi facultas accedere possit. In aliis literis scripsimus omnia quae nobis ad te scribenda
videbantur. Vale nostri memor nec tui oblitus. Ex Neometi ciuitate Spirensi 24. die Au
gusti. Anno Christi 1505.

XXXV.

WOLFGANGYS HOPILIYS IOANNI TRITHEMIO AB
bati Spanhemensi Salutem.

ELEGANTISSIMAM nuper a te mi Trithemi accepi epistolam, quae nobis & iuctanda
fuit, & menti admirationem induxit, quod ipse vir doctissimus atque mihi prorsus excellen
tior, ad me formicam agrestem vitam agentem scribere non sis dedignatus, & eo argumeto
tui ad nostrum incultum ingenium animi volueris declarare affectum. Vnde vero acci
derit hoc, me coniectura scire credo. Narciscus noster scientiarum omnium bonarum dil
30igentissimus inquisitor, ea fortassis quae somniis & phantasmatibus similia sunt, maiora
quidem quam nostra paruitas praestare queat, tibi de nobis retulit, cuius tu verbis adhibes
fidem (nam qui honesto sunt animo & ingenio benigno, quaecumque de aliis audierint bo
na facile credunt, mala vero tarde) impulsus es, quantum coniectare possum, vt mihi lite
ras tuas ornatissimas communicares. Habeo gratias immortales, vt pote qui tanti viri li
teras magnifacio. Quicquid enim humanis in rebus scibile fuerit, te non latere scio, qui
cunctos hodie mortales ingenio, scientia, & experientia literaria facile superas & excellis,
quod tua scripta, & probatissimorum virorum testimonia luce manifestant clarius. Hinc
doctos omnes singulari humanitate complecteris, quini immo & eos quos fama pertulerit
in notitiam tibi quicquam callere, & si hominum sint inferiores laudibus, pro ingenita ti
40bi bonitate magnificas ac plurimi aestimas. Reliqua pectoris nostri archana ex Narcisco
nostro communi amico intelliges, qui tuum immortale nomen marmoris in sculpfit
pectoribus. Quem tibi, & si non sit opus, plurimum commendo, eique persuadeas velim, pe
ricula Arislei & Alehindi vt praecaueat, quorum alter vitam miserime finiuit, alter vero
dementiam incidit, vt ex eorum opusculis facile nosti. Vale & nos ama. Ex officina nostra
Parisiense 3. Calend. Augusti Anno Domini M. D. V.

XXXVI.

IOANNES TRITHEMIUS SPANHE, WOLFGANGO
Hopilio cini Parisiensi S.

10 NARCISCVS noster ad me veniens Neometim 15. die mensis Augusti, tuas mihi lite
ras lupambule tradidit, & reliqua abs te sibi commissa explicauit. Miraris quod me
ris dignu aestimaui, putans nimis me credulu exitisse Narcisco, quasi te, priusquam ille me
accessit, non nouerim. Quantum enim sis multorum antea relatione cognoui. Tu aut probe
facis consilium imitando sapientis qui dicit: Quanto magnus es humilia te in omnibus, &
coram Deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab hominibus hono
ratur. Ipsa quoque Dei virtus & sapientia homo Christus Iesus in Euangelio sancto dixit: Om
nis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Excelsa est patria nostra coelestis, Luca 14.
Re 3